

Lib
Eugène Sue

Salamandra

CARTEA I-a

Capitolul 1 Tutungeria

Prin mijloace diferite se ajunge la același final.

Montaigne

*Cele mai mărunte gesturi ale relei sale soții se potriveau cu o precizie
similară celui mai bun ceasornic maritim fabricat de Harisson.*

Byron, Don Juan

Pe la jumătatea străzii Grammont exista la Paris, în 1815, o tutungerie foarte bine aprovizionată; nu lipsea nimic de acolo: în exteriorul ruloului lung de tablă care închidea o lampă totdeauna aprinsă, se vedea tabachera imensă din lemn de merișor; iar deasupra o frescă de 60 de centimetri pătrați, reprezentând inevitabilul ins care prizează tutun și care, cu degetul mare și arătătorul aduse până în dreptul nărilor sale dilatate, înspira cu plăcere pudra parfumată.

Totodată o mulțime de germani, ruși, prusaci, bavarezi, englezi, dornici să se desfete în timpul lor liber de gărzi de corp, se grăbeau spre domnul Formon, care le vindea cu amănuntul tutun de mestecat rulat în formă de morcov, bucăți de tutun de mestecat sau țigări de foi.

Într-o seară frumoasă de iulie, aerul era călduț, cerul limpede și atmosfera încărcată cu un praf gros care se învolbura sub copitele cailor; calești sclipitoare se intersectau în toate direcțiile, iar penele împes-trițate care se legănau pe chipiele străine se amestecau cu voalurile și eșarfele albe cu care toate femeile se împodobeau la acea vreme; bule-vardele erau presărate, ca să spunem așa, cu o mulțime de cocarde în

culori vioaie și variate, nemaipunând la socoteală dolmanele³ pline de ornamente ale cazacilor din garda rusă, costumul pitoresc al vânătorilor scoțieni și aspectul sumbru al husarilor morții, care lăsa încă să se întrevadă eleganța acestor uniforme splendide, toate sclipind de broderii și de ceaprazuri.

Dar în acea seară tutungeria domnului Formon era foarte aglomerată; însă clienții obișnuiți căutau zadarnic îndărătul tejghelei figura agreabilă și lungă a tutungiului. La toate întrebările care îi erau adresate în această privință, ajutorul său François răspundea cu un aer misterios, care suscita și mai mult curiozitatea generală. Cum ar fi:

— Dacă o să prizați doar tabacul pe care stăpânul meu vi-l va vinde de acum înainte, nu o să strănutați cătuși de puțin. Unui alt militar imberb care cerea tare și răspicat țigări de foi și altele și mai tari, François îi spunea cu un aer sarcastic:

— Dacă stăpânul meu era aici, ați fi dus mâna la pălărie, în loc să loviți în tejghea cu sabia voastră cea mare (care n-ar putea răni nici un copil), să loviți în tejgheaua mea ca un fierar în nicovala lui! Și sute de alte asemenea exemple. În fine, toată lumea se mira pentru dispariția domnului Formon, a cărui răbdare și amabilitate erau în general cunoscute și apreciate. Absența tutungiului va fi mai puțin surprinzătoare când vom afla despre scena bizară care se petrecea într-un mic apartament simplu și modest, situat deasupra tutungeriei și locuit de domnul Formon.

Dar acest bărbat demn pășea încoace și-n colo, se agita în mijlocul salonului său îngust; când se apropia de fereastră ca să arunce o privire timidă, când revenea așezându-se și uitându-se neliniștit la pendulă.

Domnul Formon putea să aibă vreo cincizeci de ani, era mare, slab; părul des și cărunț îi acoperea fruntea joasă și deprimată; ochii de un verde clar, bărbia retrasă, gura prea îndepărtată de nasul său scurt și turtit îi confereau figurii sale o expresie de simplitate remarcabilă.

— Élisabeth, spuse el, oprindu-se în fața unei femei de vreo patruzeci de ani care, aplecată deasupra unei măsuțe, scria cu rapiditate, Élisabeth, ce părere ai despre această întârziere? Aproape opt ore și nicio veste... Vărul meu o fie tras pe sfoară, iar asta îmi place cu atât mai mult.

---

3 - Dolman: haină ofițerească scurtă și îmblănită (n.tr.).

Respect pentru oameni și cărți

Elisabeth făcu un gest violent de nerăbdare și, azvârlind pana de scris cu agilitate:

— Tras pe sfoară... tras pe sfoară... Vrei acest lucru neapărat?

— Haide, haide, nu te enerva: îți face mai mult rău decât mie, știi bine asta.

— Să nu mă enervez! strigă ea, iar ochii ei mici și sălbatici sclipeau pe sub boneta cu fâșii de dantelă. Să nu mă enervez... oare nu am dreptul? Oare nu am încercat eu, în ciuda repulsiei dumitale, să-ți procur o poziție decentă? Nu am încercat eu să te scot din spatele tejghelei dumitale abjecte unde ți-ai petrece viața ca să vinzi, fără să roșești, tutun din Virginia și tabac din Martinique?

— Dragă prietenă, tabacul din Martinique e superior tutunului din Virginia. Spune atunci: să vinzi, fără să roșești, tabac din Martinique, etc.

— Câtă nerușinare! Și nu îți este rușine cu trivialitatea gusturilor dumitale?

— Ba nu, ba nu; mă simt bine așa; sunt la curent cu tot ce se întâmplă în cartierul în care sunt atât de îndrăgit: căci, pe bună dreptate, nu fac rău nimănui și îmi ofer serviciile atunci când pot; am micile mele table-uri foarte agreabile, foarte liniștite, cafeaua mea cu lapte dimineața, seara partida de domino și sticla de bere; nu-mi fac niciodată griji, câștig atât de bine din vânzări încât să nu-mi fac griji pentru viitor. Pe legea mea! Dacă nu în asta constă fericirea, unde naiba trebuie căutată?... Și totuși uit să vorbesc despre consoarta mea excelentă, perfectă, adăugă bunul tutungiu făcând pe agreabilul.

Nerăbdarea soției sale perfecte nu mai avu limite. Ridicându-se cu vioiciune de pe scaun, îl apucă pe soțul ei de braț și-l trase după sine aproape până în fundul salonului.

Acolo, trăgând o perdeă ușoară din țesătură subțire, descoperi portretul unui ofițer de marină al cărui costum părea că provenea din secolul trecut. Deasupra portretului, încrustat în ramă, strălucea un blazon de preț, având pe fondul roșu o stea azurie, susținut de doi lei cu cozile arcuite și având în vârful o coroană de marchiz.

— Iată! exclamă ea, împingându-l atât de tare pe nefericitul Formon încât acesta căzu îngenunchat pe canapea. Ia te uită... și să mori de rușine când te gândești la ceea ce fuseși dumneata și la ceea ce ar trebui să fii.

Tutungiuul suspină aruncându-și privirea asupra acestui vechi portret, clătină trist din cap, își șterse o lacrimă și reluă pe un ton de reproș:

— Haide, iarăși acest portret. Dumnezeuule! Élisabeth, câtă cruzime să redeștepti fără încetare asemenea amintiri! Toate acestea s-au terminat și nu se mai pot întoarce, nu mai mult decât speranța de a revedea meleagurile noastre din Longetour, unde am petrecut o tinerețe atât de fericită. Bietul bătrân castel în care am strâns mâna muribundă a tatălui meu! Unde am sărutat părul alb al bunei mele mame care s-a stins spunându-mi: „Albert, tu vei fi fericit, căci ești un fiu bun.“ Biata mamă, atât de milostivă, atât de îndrăgită de cei năpăstuiți... ți-au risipit cenușa în vânt, ți-au distrus capela și bătrânul nostru castel atât de încărcat de amintiri intime... Ah!...

Aici omul cel blajin făcu o pauză, rămase o clipă absorbit și reîncepu, ducându-și repede mâna la frunte:

— Aș!... nici vorbă!... Toate acestea au trecut, au fost date uitării: așa că să nu mai vorbim despre ele, te implor. Tu știi, Élisabeth, mi-am format alte gusturi, alte obiceiuri; acum obscuritatea îmi convine mai mult la vârsta și la caracterul meu. N-am avut niciodată ambiție; lasă-mă să mor aici liniștit, în pace. Abandonează demersurile pe care le-ai întreprins: tu știi mai bine ca oricine în ce postură penibilă mă situezi dacă mi se acordă ceea ce ai cerut în numele meu și chiar fără voia mea.

— Totuși mi se pare că dumneata ești cam ciudat! reluă soția lui cu un accent de furie reținută. Oare numai pentru dumneata am făcut să funcționeze atâtea proptele puternice pe care ni le-a dat Restaurația? Nu chiar; nu meriți osteneala; este pentru numele nostru.

— Numele nostru, numele nostru! zise tutungiuul cu o ușoară nuanță de neliniște; numele nostru!... Poți să spui la fel de bine numele meu. Și dacă renunț de bunăvoie la titlul meu, și tu poți să renunți la el la fel de bine, căci în sfârșit... tu care ești atât de mândră...

— Ei bine! Termină așadar, domnule, termină!

— Ei! Nu ți-am spus asta ca să te superi, fiindcă tu ești soția inimii mele..., alegerea mea; dar în fine, tatăl tău executa franjuri, era postăvar pe strada Urșilor.

Deși această ultimă parte a frazei sale fu pronunțată aproape inteligibil de către tutungiu, nu știu totuși ce s-ar fi întâmplat, judecând după străfulgerările din ochii lui Élisabeth, dacă François n-ar fi întrerupt acest dialog primejdios.

— Doamnă..., doamnă..., se adresă el după ce intră, iată un pachet pe care tocmai l-a adus un jandarm. Și îi oferi stăpânei sale o depeșă ministerială voluminoasă închisă cu trei sigilii.

— Dați-mi-l și părăsiți încăperea, spuse Élisabeth cu o voce autoritară; apoi rupse foarte repede plicul, în timp ce soțul ei o privea cu la fel de multă nerăbdare, ca un pacient care-și așteaptă verdictul.

— Bravo! Strigă ea cu entuziasm, după ce citise. Nu fusesem trasă pe sfoară, și-au ținut cuvântul. Și întinzându-se spre soțul ei:

— Domnule Formon, marchiz de Longetour, putem, în sfârșit, să ne reluăm titlul.

— Titlul nostru! spuse marchizul printre dinți.

— Datorită sprijinului puternic al familiei noastre.

— Al familiei noastre! suspină iarăși tutungiu.

— Datorită familiei noastre, v-a fost acordat gradul de căpitan de fregată; căci timpul pe care l-ați petrecut ca emigrant și la tejgheaua dumneavoastră abjectă, timpul acesta este calculat ca serviciu efectiv. În plus, vă numim la comandamentul unei corvete de război și sunteți însărcinat cu o misiune importantă! Citește...

Marchizul rămase stupefiat și interzis. În cele din urmă, strigă:

— Dar să ne înțelegem, Élisabeth! O corvetă! O corvetă de război mie, care n-am mai navigat de douăzeci de ani, mie care, înainte de revoluție, n-am făcut decât o cursă de la Rochefort la Bayonne... Dar e absurd! Ce Doamne iartă-mă îți pasă..., căci ești cea mai necugetată femeie pe care o cunosc, spuse în cele din urmă marchizul exasperat. Refuz comanda, adăugă el azvârlind depeșă pe masă.

— Re-fuzi comanda, articulă înăbușit marchiza, făcându-l pe soțul ei să perceapă vârful unghiilor sale ascuțite. Re-fuzi..., repetă ea. Nu, nu, nu cred!

Și, ținând tot timpul brațul soțului strâns în mâna ei uscată și osoasă, surâse cu un aer efectiv diabolic.

Iar bietul Formon, învins de obiceiul său de a fi supus, de teama pe care i-o inspira soția lui, murmură cu o voce scăzută:

— Haide, fie! Accept, Élisabeth...

— Bine. Acum semnează această scrisoare de mulțumire, scrisă dinainte pentru ministru.

— Élisabeth, deci dorești asta cu hotărâre. Gândește-te bine că...

— Semnează!

— Sunt pierdut! strigă el îndurerat, aruncând condeiul.

În fine, spuse marchiza, o să recâștigăm un rang la care nu ar fi trebuit să renunțăm niciodată. Urmează-mă, domnule marchiz.

— Adio, adio perioadei celei mai fericite din viața mea! adăugă cu tristețe fostul tutungiu, urmând pașii soției sale.

O lună mai târziu, marchizul de Longetour porni spre Toulon, cu scopul de a prelua comandamentul său.

Și iată cum domnul. Formon nu mai vându nici tutun de mestecat, nici țigări din foi.

Capitolul 2 Saint-Tropez

Îți dorești să zbori, dar ți-e frică de vertij. Oare noi am sărit la gâtul tău, sau tu la al nostru?

Goethe, Faust

Răsari, o, răsari, soare frumos din Provence; răsari! Elba deja se profilează albastră pe această pânză de o limpezime strălucitoare, de unde inunzi orizontul... Răsari! Vino să acoperi cu un voal de purpură și de lumină munții înalți ai Corsicii și să poleiești cu aur apele leneșe care scaldă golful Fréjus.

Dar razele tale au risipit deja aburii tremurători și răcoroși care fugeau pe deasupra mării pentru a se înălța spre tine...

Spre tine, dulce soare, care ne aduci din Italia căldura și desfătarea! Dar și Provence este valoroasă precum Italia. Vedeți acolo acele întinderi înverzite, acoperite cu o pătură albă de flori având corolele aurite, care răspândesc parfumuri atât de dulci; acele case albe cu acoperișuri roșii, acele terenuri rumene. Nu s-ar putea spune că este un orașel din Toscana? Și totuși este Hyères, rodnică Hyères, căreia îi place să-și vadă frumoșii portocali și căsuțele de țară încântătoare reflectându-se în apele albastre ale Mediteranei.

Vai! Provensalele noastre, care-și strâng părul des sub ochiurile mătăsoase ale unui fileu verde, care își ascund busturile bronzate și auri-

te în câte un corset negru și strâmt cu broderii roșii...; Provensalele noastre le țin piept mândre italienelor din Arno.

Fiiițele noastre din Provence își petrec de asemenea seara dansând pe malul mării dansurile lor vioaie, însuflețite și voluptuoase. Tot seara, când luna argintează arbuștii de mirt, briza înmiresmată tace în răstimpuri pentru a permite freamătul sărutărilor arzătoare, înfiorările tandre întretăiate de tăceri... care te fac să visezi și să tresari.

Dar deja soarele, căzând vertical pe acoperișurile cafenii din Saint-Tropez, croiește umbre mari pe stâncile ascuțite din cuarț, granit și porfir⁴, care încadrează golful Grimaud, în al cărui vârf este săpat acest mic port.

Toate fațetele strălucitoare ale acestor roci în mii de culori se luminează rând pe rând. Fisurile cristalizate ale granatelor, staurolitelor⁵ scânteiază, strălucesc, scilipesc cu reflexe roz, albastre, verzi, sidefii, lucioase...

Iar apoi nisipul este atât de amestecat cu mică și cuarț, încât faleza pare presărată cu un praf de argint și ține loc spumei valurilor, cu lacrimi transparente și poleite cu aur desfășurându-se în locul acela.

Liniștitul și bătrânul port din Saint-Tropez! Patria unui brav amiral, a nobilului Suffren, nu-ți mai rămân din vechea ta splendoare decât aceste două turnuri, înroșite de un soare arzător, crăpate, ruinate, dar împodobite cu coroane verzi de iederă și cu ghirlande din flori albastre de poala rândunicii...

De câte ori afurisiții de sarazini, sfidând protecția conților din Provence, au făcut să le eșueze vasele de cabotaj la piciorul digului tău, vasele lor de cabotaj pe care veneau să le încarce cu aceste tinere provensale întotdeauna la mare căutare în bazarele din Izmir și Tunis.

Bietelor tinere fete din Saint-Tropez! Cât mai multă speranță pentru voi, care ați fost smulse din sânul familiilor voastre înlăcrimate, răpite de vreun pirat blestemat și lăsate palpitând, dar curioase, sub porticurile bogate ale palatului vreunui emir.

Cât mai multă speranță pentru voi, care ați părăsit căsuțele voastre din cărămidă, rogojinile voastre din stuf, apa sărată a mării, pentru băile parfumate de sub sicomori, covoarele de cașmir și cupolele elegante cu

4 - Porfir: rocă vulcanică dură, formată din cristale mari de feldspat, cuarț, etc. (n.tr.).

5 - Staurolit: silicat natural de aluminiu și de fier hidratat (n.tr.).

picturi maure!

Bunelor fete, cât de mult înțeleg regretele voastre naive!... Cel puțin odinioară perioada răpirii era așteptată cu speranță; căci, în sfârșit, era vorba de un viitor, mai degrabă decât de venirea acestor pirați.

De asemenea, și tu poți fi deplâns, biet port din Saint-Tropez, căci nu mai e nicio astfel de navă vioaie, cu flamuri stacojii care să ancoreze în apele tale părăsite; ba nu, câteodată vine un vapor comercial greoi, unul sărăcăcios și tainic; iar dacă din întâmplare vreo goeletă⁶ subțire, cu corsajul strâmt și strâns ca o albină vine să se abată la adăpostului molului⁷ tău, tot târgul devine agitat.

Și să mă bată Dumnezeu dacă nu era așa! Era agitat tot, vă jur, pe 17 iunie 1815, căci nava care se clătina în radă nu era:

— Nici o *Tartană*⁸ cu pânze latine,

— Nici un *Both* cu cele două pânze triunghiulare ale sale ușoare și flotante precum baticul unei femei,

— Nici un *Dogre*, cu gabierul imens,

— Nici o *Mulette* cu șapte pânze triunghiulare,

— Nici o *Gondolă* venețiană albă și aurie, cu perdele de purpură,

— Nici un *Heu*⁹, care își întinde cele două antene vaste ale sale precum aripile Leviatanului,

— Nici un *Padouan* mândru de velatura sa dispusă în etaje ca niște carouri.

În sfârșit, nu era

— Nici un *Prahau-plary* din Macassar,

— Nici un *Balour* din insulele Sonde,

— Nici un *Piahap* de-al lui Magellan,

— Nici un *Gros-bois* din Arhipelagul Antilelor,

— Nici un *laht* englezesc,

— Nici un *Catamaran*¹⁰,

6 - Goeletă: navă cu pânze având două până la șase catarge (n.tr.)

7 - Mol: dig de piatră construit spre larg, la intrarea într-un bazin portuar, folosit pentru a forma cheiuri suplimentare (n.tr.).

8 - Navă mică de transport și pescuit - Elena Gorunescu, Dicționar francez-român, 2008. (n.tr.)

9 - Șalupă comercială (n.t.)

10 - Ambarcațiune cu vele alcătuită din două corpuri cuplate între ele printr-o punte (n.tr.)

Respect pentru oameni și cărți

- Nici o *Hourque*¹¹,
- Nici o *Palme*,
- Nici o *Prame*¹²,
- Nici o *Biscayenne*,
- Nici o *Bécasse*,
- Nici un *Mulet*,
- Nici o *Balancelle*,
- Nici o *Chelingue*,
- Nici un *Champan*,
- Nici un *Houari*,
- Nici un *Dinga*,
- Nici o *Prague*,
- Nici o *Cague*,
- Nici o *Iolă*¹³,
- Nici... În fine, era... era..
- **SALAMANDRA!**

---

11 - Șalupă comercială de mari dimensiuni (n.t.)

12 - Corabie cu fundul plat, folosită la paza de coastă - Elena Gorunescu, Dicționar francez-român, 2008 (n.tr.).

13 - Ambarcațiune sportivă îngustă și ușoară, cu o velă prinsă de un catarg, condusă de o singură persoană (n.tr.).